

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาเปียโนในระดับสูงให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 พื้นฐานการเรียนการสอนดนตรี

ดนตรีเป็นศาสตร์ที่มีองค์ประกอบมาก เช่นเดียวกับภาษาศาสตร์ คือ มีภาษาพูด มีการใช้วิธีการต่างๆ กัน เช่น การบรรเลงด้วยการใช้เสียงจากร่างกาย เช่น การร้องเพลงหรือการพูดเป็นจังหวะ หรือการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี มีภาษาเขียนซึ่งใช้สัญลักษณ์ เรียกว่า "โน้ต" เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ทางภาษาที่มีตัวอักษร พยัญชนะ สระ และมีหลักไวยากรณ์ ดังนั้นการเรียนการสอนดนตรีจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานและองค์ประกอบการศึกษาหลายด้าน เช่นในด้าน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ การศึกษาในแง่ของประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์เกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดถึงการศึกษาในแง่ของภาษาศาสตร์ที่จำเป็นมากในการเรียนดนตรี การเรียนการสอนดนตรีให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้นควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทางทฤษฎีดนตรีของนักการศึกษาดนตรีที่มีความรู้และประสบการณ์ เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะทางด้านดนตรี ซึ่งนักการศึกษาดนตรีที่มีชื่อเสียงมีความรู้ทางทฤษฎี มีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับ และมีการนำไปใช้ในประเทศต่างๆ ได้แก่แนวคิดของ Emile Jaques Dalcroze ที่ถือว่าการพัฒนาการฟังควบคู่ไปกับการตอบสนองโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย ช่วยทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านดนตรีได้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของยูริธึมมิกส์ (Eurhythmics) เป็นการสอนให้ผู้เรียนรู้จักการเคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะดนตรี นอกจากนั้นยังมีแนวคิดของ Carl Orff ซึ่งเน้นที่กระบวนการจากสิ่งที่ย่างที่สุดก่อน และให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้การเคลื่อนไหวทางกายภาพในการเรียนรู้และแสดงออกถึงจังหวะตก อัตราร้อง ความเร็วจังหวะ เป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เข้าใจองค์ประกอบของดนตรีอย่างลึกซึ้ง แนวคิดของนักการศึกษาดนตรีที่น่าสนใจอีกแนวคิดหนึ่งคือ Zoltan Kodaly เน้นการร้องเป็นหลัก ซึ่งรวมไปถึงการอ่านโน้ตด้วย โดยใช้วิธีการต่างๆ ในการฝึกฝนการร้องและการอ่านสัญลักษณ์

ของจังหวัด เพลงที่ใช้สอนในระยะแรกควรเป็นเพลงพื้นบ้าน เพราะผู้เรียนจะรู้จักดีที่สุด ภายหลังจาก
นำเพลงชั้นสูงที่มีคุณค่ามาใช้ในการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่าแต่ละแนวคิดมีวิธีการสอนและ
จุดเด่นแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามทั้ง 3 แนวคิดนี้มีเป้าหมายพื้นฐานเช่นเดียวกัน คือ การให้
ประสบการณ์ทางดนตรีแก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงการพัฒนาแนวคิดและทักษะทางดนตรีอย่างเป็น
ระบบ

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2544: 97) กล่าวว่า การเรียนการสอนดนตรีไม่ว่าในระดับใด
ก็ตาม ถ้าผู้สอนมีหลักการ หรือเทคนิควิธีการสอนที่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้มีความเข้าใจในสาระดนตรีได้ เทคนิควิธีสอนยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้อย่างมีความหมายและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ดีขึ้น การเรียนการสอนดนตรีที่ดี
จึงควรเป็นวิธีการที่พัฒนามาจากหลักการ หรือแนวคิดที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และ
สาระดนตรี

จึงสรุปได้ว่าพื้นฐานการเรียนการสอนดนตรีตามความมุ่งหมายนั้นควรตั้งอยู่บน
พื้นฐานแนวคิดทางทฤษฎีดนตรีของนักการศึกษาดนตรีที่มีความรู้และประสบการณ์ โดยครูผู้สอน
จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีดนตรี จิตวิทยาการสอน

การเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด การเรียนรู้
ย่อมมีการแก้ไข ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาที่บุคคลมีชีวิตอยู่
โดยอาศัยประสบการณ์ในชีวิต การเรียนรู้อาจจะเกิดขึ้นโดยการตั้งใจหรือเกิดโดยบังเอิญก็ได้
การเรียนรู้จะอาศัยวุฒิภาวะ ระดับความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์
สังคมและสติปัญญาของแต่ละบุคคล ในด้านการเรียนการสอนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจาก
ประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้สอนจะเป็นผู้ที่
สร้างสถานการณ์เรียนรู้ การเรียนรู้ดนตรี โดยทั่วไปมักเริ่มจากพฤติกรรมการเล่นแบบ ตาม
ตัวอย่างเป็นอันดับแรก จากนั้นผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ปฏิบัติซ้ำหลายครั้งจน
ก่อให้เกิดความชำนาญ ระหว่างนั้นควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องจากการฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ
อีกทั้งมีการประเมินผลการเรียนรู้เป็นประจำ เพื่อจะสามารถนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้
ถูกต้อง พฤติกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และเกิดขึ้น
อย่างถาวร

ปัทมพร วีรัตน์เกษม (2552:13-14) ได้อ้างถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์
ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้ากับปฏิกิริยาตอบสนอง โดยมีกฎของการเรียนรู้ 3 ข้อ ดังนี้

1. กฎแห่งผล เป็นกฎที่กล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะเชื่อมโยงกันได้ ถ้าผู้สอนสามารถสร้างสภาพอันพึงพอใจแก่ผู้เรียน การเรียนที่ดีที่สุดได้รับการเสริมแรง

2. กฎแห่งการฝึกหัด เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่เกิดขึ้นซ้ำกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้พฤติกรรมนั้นสมบูรณ์ถูกต้องมากขึ้น

3. กฎแห่งความพร้อม เป็นกฎที่กล่าวถึงการเตรียมตัวและความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541:81-87) กล่าวว่า การเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม เป็นการเรียนรู้ในสภาพของการวางเงื่อนไข มีการใช้การเสริมแรง การให้รางวัล และการลงโทษเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม เป็นกระบวนการสร้างแนวความคิดเหตุผลหรือความเข้าใจเพื่อใช้แทนประสบการณ์ เรียกว่าการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น ซึ่งเป็นผลเนื่องจากประสบการณ์เดิม และความสามารถในการคิดหาเหตุผลของบุคคลนั้น

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม เป็นการใช้ความคิดวิเคราะห์ หรือลอกเลียนแบบ เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต ปัจจัยสำคัญคือแรงจูงใจ ถ้าตัวแบบหรือสิ่งเร้าสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ การเรียนรู้อย่างดีมีประสิทธิภาพ

4. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมานุษยนิยม เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การเลือกเรียนตามความสนใจ กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยไม่มีการบังคับ รวมทั้งมีส่วนในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักการตั้งหลักเกณฑ์ในการประเมินผลถูกต้องเหมาะสม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542:81) กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

1. วุฒิภาวะ (Maturity) หมายถึง ลำดับขั้นของความเจริญงอกงาม หรือพัฒนาการของบุคคลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งเร้าหรือการฝึกฝนใดๆ แต่ละบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับวัยทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

2. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผลจะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ สำหรับความพร้อมในการเรียนรู้ ยังขึ้นอยู่กับการฝึกฝนเตรียมตัวตลอดถึงความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งนั้น

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นความปรารถนาที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน แรงจูงใจจะก่อให้เกิดพฤติกรรมเนื่องจากมีแรงผลักดันเกิดขึ้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นตัวกระตุ้นให้คนเรากระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ อีกการเสริมแรงนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับปฏิกิริยาตอบสนองมากขึ้น

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ หากได้อาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจะช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นดีขึ้น

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542:17) อ้างถึงบรูเนอร์ซึ่งได้กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการภายใน (Cranium) ที่ผ่านขั้นตอนการกระทำ จินตนาการ และความคิดรวบยอดทางสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และเชื่อว่าพัฒนาการทางความคิดจะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และขึ้นกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมากกว่าเกิดจากการพัฒนาจากภายในของเด็ก

สมคิด สร้อยน้ำ (2542:2) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันระหว่างการให้ และการรับความรู้ การจัดสภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนทุกชนิดในด้านดี

ชูชาติ พิทักษากร อ้างถึงในอัญชญา สุตมาต (2546:47) กล่าวว่า การเรียนรู้การฝึกทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรี เกิดจากการฝึกซ้อมประจำวันซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด ผู้ฝึกต้องวางแผนให้รอบคอบ และเหมาะสมกับเวลาที่ตนเองมีอยู่ การฝึกซ้อมควรแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. การฝึกซ้อมเทคนิค แบ่งเป็น 2 ตอน คือ การแก้ไขข้อบกพร่องทางเทคนิคของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้ฝึกต้องสำรวจตัวเองว่ามีจุดใดที่ต้องแก้ไขบ้างและแก้ไขอย่างไร การแก้ไขข้อบกพร่องเป็นสิ่งที่พึงกระทำหากไม่รีบแก้ไขจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการฝึกทักษะ และการพัฒนาเทคนิคควรฝึกให้ถูกวิธีและฝึกซ้อมอย่างซ้ำๆ มีสติทุกครั้งที่ฝึก

2. การฝึกซ้อมเพลง ผู้ฝึกควรนึกเพลงนั้นๆ ไว้ในใจก่อนทำการฝึกซ้อม ควรตีความหมายของบทเพลงให้เข้าใจก่อนลงมือฝึกซ้อม และฝึกซ้อมให้มั่นใจว่าจะสามารถเล่นได้ถูกต้องทุกครั้ง

3. ฝึกการแสดงจริง ควรเล่นไปตามโปรแกรมที่จัดไว้ หากมีการผิดพลาดเกิดขึ้นอย่าหยุดเล่น เพราะในการแสดงจริงๆ จะหยุดเล่นไม่ได้ ควรบันทึกเสียงไว้เพื่อนำมาแก้ไขข้อบกพร่อง หลังจากจบการฝึกแสดงนั้น ดังนั้นการฝึกซ้อมทักษะจึงไม่เพียงแต่ฝึกเพื่อเล่นได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้องซ้อมจนกว่าจะเล่นได้โดยไม่ผิดพลาดจึงจะใช้ได้

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ โดยปกติการเรียนรู้ของมนุษย์จะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่งที่ดีขึ้น และการเรียนรู้จะเกิดผลได้นั้นต้องอาศัยผู้ให้ความรู้ที่มีความสามารถ มีทักษะการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และผู้เรียนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

การสอน

การสอนที่ดีนั้นควรมีการวางแผนก่อนล่วงหน้า การสอนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ในแต่ละทักษะ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย การเรียนการสอนดนตรีไม่ว่าในระดับใดก็ตาม ถ้าผู้สอนมีหลักการหรือเทคนิควิธีการสอนที่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจในสาระดนตรีได้ เทคนิควิธีการสอนก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ดีขึ้น ในการสอนดนตรีผู้สอนต้องมีเทคนิคการให้รางวัลมาจูงใจหรือกระตุ้นผู้เรียน เทคนิคการให้รางวัลถือเป็นหัวใจของการสร้างเสริมพฤติกรรมเชิงบวก โดยที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการให้รางวัล หรือการจำแนกแยกแยะและการพัฒนาสิ่งที่นำมาเป็นรางวัล วัตถุประสงค์การให้ของรางวัล คือเพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมหรือเรียนรู้ทักษะที่ต้องการ โดยเริ่มแรกอาจเป็นแรงจูงใจจากภายนอก แล้วจากแรงจูงใจจากภายนอกจะพัฒนาอย่างไรให้เป็นแรงจูงใจจากภายในตัวของผู้เรียน เทคนิคการลงโทษมักไม่นำมาใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แต่มักจะนำไปใช้ในการลดหรือสลายพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากกว่า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนดนตรีที่ดีจึงควรเป็นวิธีการที่พัฒนามาจากหลักการหรือแนวคิดที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และเนื้อหาดนตรี

ธัญลักษณ์ ภูริยะพันธ์ (2549:3) กล่าวว่า ครูสอนเปียโนที่ดีมีองค์ประกอบ 4 ข้อ ดังนี้

1. การวิจารณ์ การให้คำแนะนำติชมทั้งด้านบวกและลบ วิจารณ์อย่างชัดเจนไม่คลุมเครือ เข้าใจง่าย ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
2. การยกตัวอย่างในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น ควรยกตัวอย่างในบางท่อน อย่าเล่นให้ฟังหลายครั้งเพราะผู้เรียนอาจจำและเล่นเลียนแบบครู แต่ถ้าเป็นด้านของเทคนิคการเล่นควรเล่นให้เหมือนครู

3. การวิเคราะห์ ควรให้ผู้เรียนได้รู้จักชื่อเพลง ชื่อผู้แต่ง ประวัติผู้แต่ง ยุคสมัยของ เพลง Form เพลง และอารมณ์ของเพลง ควรวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของร่างกายด้วย ซึ่งควรเริ่ม วิเคราะห์ตั้งแต่ต้นเพลง

4. การสร้างแรงจูงใจ เช่น การร้องตามทำนองเพลงที่เล่น ตามอารมณ์เพลง ตาม เสียงดัง เบา หรือการแสดงท่าทางเพื่อทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นควรสร้างจินตนาการให้มาก

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540:159-160) กล่าวว่า ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษา หาความรู้ด้วยตนเอง ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจ และนำเสนอเนื้อหา สารตามความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นการปลูกฝังความคิดในเชิงสร้างสรรค์ และควรมีโอกาสให้ ผู้เรียนได้ประเมินผลความสามารถของตนเองในด้านทฤษฎีและทักษะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงความสามารถของตนเอง

จงรัก พุกกะณานนท์ (2542:44) กล่าวว่า ในการสอนเปียโนครูจะต้องคำนึงถึง ความสามารถ และความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ ต้องรู้จักพิจารณาดูความเหมาะสม และ ปรับปรุงสิ่งเหล่านั้น นำมาใช้ในการสอนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542:155-156) กล่าวว่า การสอนเพื่อให้เกิดทักษะเป็นสิ่ง สำคัญที่จะช่วยให้การทำงานคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เรื่องทักษะมีลักษณะเป็น การลองผิดลองถูก ซึ่งผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติเอง วิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ ดังนี้

1. ครูต้องอธิบายเพื่อแนะนำให้ผู้เรียนทราบว่าจะทำอะไร และให้ประโยชน์ อะไรบ้าง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ พร้อมกับสาธิตวิธีการต่างๆ ประกอบการอธิบาย
2. ครูจะต้องพยายามให้ผู้เรียนได้ฝึกหัด โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทันทีหลังการ อธิบายและสาธิตเรียบร้อยแล้ว
3. ครูต้องพยายามให้ผู้เรียนได้กระทำซ้ำๆ ในลักษณะที่ถูกวิธี พร้อมกับให้การ เสริมแรงควบคู่กันไปตลอดเวลา
4. ระหว่างการแนะนำและฝึกหัด ครูจะต้องพยายามให้ผู้เรียนลองปฏิบัติด้วย ตนเองให้มากที่สุด เพื่อเป็นการฝึกหัด ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป
5. ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540:68-69) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอน ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ควรคำนึงถึง มีดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนทุกคนควรได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีในการประกอบกิจกรรม
2. เครื่องดนตรีควรอยู่ในสภาพดีไม่ชำรุด

3. การปลูกฝังการเก็บรักษาเครื่องดนตรีหลังจากการเล่น
4. วิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี เพื่อถนอมเครื่องดนตรีไม่ให้ชำรุดเสียหายไปอย่างรวดเร็ว
5. การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีทั้งแบบกลุ่ม แบบเป็นวง และแบบเดี่ยว
6. การเล่นดนตรีโดยการอ่าน และการสร้างสรรค์
7. การฟังการเล่นของตนเอง เพื่อประเมินผลการเรียนให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงการเล่นของตนเอง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540:8) กล่าวว่า ทักษะดนตรี เป็นส่วนที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจสาระดนตรีได้ และจัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรีสำหรับผู้ที่จะเป็นนักดนตรี (Musician หรือ Performer) ทักษะดนตรีแต่ละประเภทย่อมมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีควรมีการเสนอทักษะดนตรีต่างๆ อย่างครบถ้วน ซึ่งทักษะดนตรีดังกล่าวประกอบด้วย การฟัง การร้อง การเล่น การอ่าน การเคลื่อนไหว และการสร้างสรรค์

กล่าวโดยสรุปการสอน หมายถึง การจัดสถานการณ์ ประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ และมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญาตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

1.2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่ครูดนตรีควรคำนึงถึง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยหลายปัจจัย สิ่งแรกที่สำคัญคือปัจจัยความพร้อมทางร่างกาย ผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์จะมีประสิทธิภาพในการเรียนดีกว่าเด็กที่มักมีความเจ็บป่วยเป็นประจำ ปัจจัยความพร้อมทางจิตใจ ผู้เรียนที่มีสภาพจิตใจดี อารมณ์ดี มีความสุข ไม่มีความวิตกกังวลใจหรือซึมเศร้า ก็ย่อมจะเรียนรู้ได้ดี มีสมาธิที่แน่วแน่ มีความจำที่ดี และมีความคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัจจัยความพร้อมของสมอง พัฒนาการของสมองที่สมบูรณ์ด้านความฉลาดเชิงสติปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และการมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีและถูกต้องล้วนมีส่วนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

สุกรี เจริญสุข อ้างถึงในสำนักนายกรัฐมนตรียุคใหม่, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540:14-18) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ศิลปะดนตรี กีฬา โดยได้แบ่งทฤษฎีการเรียนรู้ดนตรีเพื่อสุนทรียภาพออกเป็น 3 แนวทางคือ

1. ทฤษฎีการเลียนแบบ หมายถึง การปฏิบัติให้เหมือนครู
2. ทฤษฎีการทำซ้ำ หมายถึง การปฏิบัติหลายครั้งจนเกิดความชำนาญ

3. ทฤษฎีของความแตกต่าง หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านดนตรีที่มีลักษณะเฉพาะตัว

ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2541: 95-113) กล่าวว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่ครูดนตรีควรคำนึงถึง มีดังต่อไปนี้

1. ความพร้อม (Readiness) เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน รวมทั้งเจตคติของผู้เรียนที่มีผลต่อความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป เป็นขั้นการปรับตัวให้พร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์

2. กิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience) ครูดนตรีควรจัดเป็นประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติด้วยตัวเอง และควรคำนึงถึงความต่อเนื่องในกิจกรรมในแต่ละบทเรียน การวางแผนการสอนที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

3. แรงจูงใจ ความสนใจ และเจตคติ (Motivation Interest and Attitude) มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนดนตรีสม่ำเสมอ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยหรือความสนใจที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน

4. ความจำ (Memory) เป็นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่เรียนรู้ ผู้เรียนย่อมต้องจดจำว่าเรียนรู้อะไรมา แล้วนำมาสัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียนรู้ต่อไป

5. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวังไว้ออกมา เป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งการเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบ

6. เซอร์ปัญญา (Intelligence) ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ การคิดและแก้ปัญหา ครูผู้สอนควรคิดหาวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเซอร์ปัญญาของผู้เรียนแต่ละคน

7. ความถนัด (Aptitude) เป็นความสามารถการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนต้องมีเครื่องมือวัดที่จะทำให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่ตนเองถนัดออกมา สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนของสมองจะเกิดขึ้นได้ดี จำเป็นต้องอาศัยร่างกายที่แข็งแรง อารมณ์ที่ดี มีสมาธิที่มั่นคง และหากผู้เรียนมีกัญญาในการเรียนที่ดี ขั้นตอนทั้งหมดก็จะดำเนินไปได้รวดเร็วและง่ายขึ้น

1.3 หลักพื้นฐานในการสอนดนตรี

หลักพื้นฐานในการสอนดนตรีเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะทำให้บรรลุมิติวัตถุประสงค์ตามความหมายของการศึกษา คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญเติบโต และมีความเจริญทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูต้องใช้ความรู้ในการวางแผนการจัดการเรียน

การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด โดยอาศัยสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้ผู้เรียน จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2545: 62) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการสอนดนตรี ดังนี้

1. วางแผนระยะยาวว่าจะสอนอะไร และคาดหวังให้ผู้เรียนรู้อะไร
2. อธิบายโดยใช้ภาษา และการเปรียบเทียบที่เข้าใจง่ายตามวัยของผู้เรียน
3. สอนผู้เรียนให้เข้าใจที่ละเรื่อง เพื่อป้องกันความสับสน
4. สอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดหากลวิธีการซ่อมของตนเองที่ฉลาดและสร้างสรรค์
5. ควรตรวจสอบในหัวข้อหรือข้อผิดพลาดเดิมๆ ที่ผู้เรียนยังทำไม่ได้ดี
6. วางเป้าหมายให้ผู้เรียน
7. พยายามสาธิตลักษณะเฉพาะทางดนตรี และอารมณ์เพลงมากกว่าการอธิบาย

อย่างเดียว

8. เชื่อมโยงสิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว
9. พยายามสอดแทรกความรู้ด้านทฤษฎีดนตรี ประวัติดนตรี และสไตล์ทักษะอย่าง

สม่ำเสมอ

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์ อ้างถึงใน อัญชญา สุตมาต (2546:46) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรี มีดังต่อไปนี้

1. สถานที่ฝึกปฏิบัติต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชา
2. การฝึกปฏิบัติเป็นการลงมือทำงานจริง ปฏิบัติงานจริง ในสภาพที่ใกล้เคียง หรือเป็นจริงมากที่สุด
3. เอกสารการฝึกปฏิบัติ เช่นคู่มือ หรือแบบฝึกปฏิบัติ
4. การเตรียมตัวของผู้เรียนและผู้สอน เช่น ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึก กำหนดเนื้อหา เตรียมเอกสาร อุปกรณ์ สถานที่ และกำหนดเวลา ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะขั้นพื้นฐาน เข้าใจขั้นตอน และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติ

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541:15) กล่าวว่า การเรียนการสอนดนตรีที่ทำให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมาย ครูดนตรีต้องทำความเข้าใจกับเด็ก โดยใช้หลักจิตวิทยาควบคู่กับพัฒนาการทางดนตรี และจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยคำนึงถึงเนื้อหาดนตรีและความต้องการทั่วไปของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้านโดยเฉพาะด้านดนตรี

สมชาย อมะรักษ์ (2542:147) กล่าวว่า การสอนดนตรีตามแบบของออร์ฟไม่ได้จำกัดอยู่ที่การใช้เครื่องดนตรีอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กอย่างเดียว แต่ใช้กิจกรรมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเป็นสื่อในการเรียนการสอนด้วย โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้เรียนที่มีพรสวรรค์ทางดนตรีเท่านั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ปราศจากสภาวะการแข่งขัน จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและพร้อมให้ความร่วมมือในการเรียนเป็นอย่างดี ปรัชญาการสอนดนตรีตามแบบของออร์ฟคือ การสอนดนตรีให้อยู่ในตัวของมนุษย์แต่ละคน ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้ดนตรีจากการทดลองด้วยตนเอง

กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์ อ้างถึงในอัญญา สุตมาต (2546:45-47) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จำเป็นในการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียน ได้แก่ วุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิม ความพร้อม แรงจูงใจเป็นต้น
2. อาจารย์ผู้สอน ได้แก่ วิเคราะห์ทักษะที่จะสอน การศึกษาภูมิหลังของผู้เรียน ฝึกฝนทักษะที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ และส่งเสริมทักษะที่มีอยู่แล้วให้มีความชำนาญมากขึ้น อธิบาย และสาธิตทักษะที่จะฝึกอย่างช้าๆ ให้เข้าใจ และชัดเจนตามลำดับทุกขั้นตอน พยายามแจ้งผลการฝึก กลับไปยังผู้เรียนบ่อยๆ หรือทันทีที่ฝึกสำเร็จในแต่ละขั้น และได้กล่าวถึงการฝึกทักษะ การปฏิบัติเครื่องดนตรีจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีต่างๆ ดังนี้

- 2.1 การจัดเวลาฝึก ควรฝึกโดยใช้เวลาน้อยๆ ดีกว่าฝึกโดยใช้ระยะเวลาช้านานๆ
- 2.2 เน้นการฝึกส่วนย่อยแล้วจึงฝึกส่วนรวม
- 2.3 เน้นการฝึกความแม่นยำก่อนความเร็ว
- 2.4 การวัดความก้าวหน้าของทักษะเป็นระยะๆ แล้วสะท้อนกลับให้ผู้เรียนรับรู้
- 2.5 ควรฝึกสภาพที่เป็นจริงให้มากที่สุด
- 2.6 การเชื่อมโยงทักษะเดิมให้สอดคล้องกับทักษะใหม่
- 2.7 การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาปรับปรุงวิธีการเรียนทักษะให้ทันสมัย

อัญญา สุตมาต (2546:46) กล่าวว่า ในการฝึกทักษะดนตรีผู้เรียนทุกระดับชั้นควรมีประสบการณ์ การฝึกทักษะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเนื้อหาสาระทางดนตรีได้เป็นอย่างดี และยังเป็นส่งเสริมให้มีการพัฒนาความคิด การสร้างสรรค์ และกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกาย นอกจากนี้การฝึกทักษะดนตรีแบบกลุ่มหรือการรวมวงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน สร้างสัมพันธ์ในกลุ่ม และทำให้ผู้เรียนเกิดความสุนทรีย์

สรุปได้ว่าการสอนที่เป็นระบบและเป็นระเบียบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีการแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน มีการศึกษาค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับจิตวิทยา ย่อมก่อให้เกิด

การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

1.4 จิตวิทยาการสอน

จิตวิทยาการสอนคือศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับจิตใจ กระบวนการของจิต กระบวนการคิด และพฤติกรรมของผู้เรียน การสอนดนตรีครูผู้สอนสามารถนำความรู้จิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียน ซึ่งครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนที่มีลักษณะเฉพาะ ของตนเอง เพื่อที่ครูจะสามารถนำจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม จิตวิทยาที่ ครูควรศึกษา คือ จิตวิทยาทางด้านกายภาพ และความต้องการพื้นฐาน ธรรมชาติของการรับรู้ การคิด การตัดสินใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน รวมไปถึงด้านอารมณ์ สังคม สถิติปัญญา บุคลิกภาพ การปรับตัว และความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องมีความรู้เรื่องการเรียนรู้ และการ เกิดการเรียนรู้ และใช้เทคนิคหรือทักษะการสอนในการปรับพฤติกรรมผู้เรียน รวมไปถึงศึกษาถึง อิทธิพลของทัศนคติและค่านิยมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียน ทั้งนี้การนำความรู้ทางจิตวิทยามา ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้สอนในการ นำมาใช้กับกิจกรรมด้านต่างๆ ของผู้เรียน

สุพิชชา แสนผูก (2551:29) ได้อ้างถึงเบนจามิน บลูม ซึ่งได้กล่าวว่า การสอนที่มี คุณภาพมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การให้แนวทาง (Cues) คือ คำอธิบายที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจนว่าเมื่อเรียน เรื่องนั้นแล้วต้องมีความสามารถอย่างไร และต้องทำอะไรบ้าง
 2. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน
 3. การเสริมแรง (Reinforcement) ทั้งการเสริมแรงภายนอก เช่นการให้สิ่งของ คำชม หรือการเสริมแรงภายในตัวผู้เรียนเอง เช่น ความสนใจอยากรู้ อยากเห็น เป็นต้น
 4. การแจ้งผลการเรียนและข้อบกพร่องให้ผู้เรียนทราบ
- และได้อ้างถึงแนวคิดทางการรับรู้ของเจอโรม เอส บรูเนอร์ (Jerome S. Bruner, 1966) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับลำดับขั้นของการรับรู้ทางจิตวิทยาที่สามารถนำมาใช้เป็น หลักในการเรียนการสอนดนตรี ดังนี้

การรับรู้เป็นกระบวนการที่แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. การรับรู้แบบเอนแอคทีฟ (Enactive Representation) คือ กระบวนการรับรู้ ผ่านทางการกระทำเป็นตัวอย่าง และให้ผู้เรียนทำตาม

2. การรับรู้แบบไอคอนิก (Iconic Representation) คือ กระบวนการรับรู้จากการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

3. การรับรู้ที่ใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Representation) คือ การรับรู้โดยการใช้สัญลักษณ์ทางด้านภาษาที่ทุกคนยอมรับเป็นลักษณะสากลในทางดนตรีได้แก่การรับรู้เกี่ยวกับเรื่องตัวโน้ต หรือเครื่องหมายต่างๆ ทางทฤษฎีดนตรี

ฮัลล์ (Clark L. Hull) อ้างถึงในอารีย์ พันธุ์มณี (2534:135) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม ควรเริ่มจากง่ายไปยากโดยคำนึงความสัมพันธ์ในแต่ละทักษะ

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541:90-91) ได้กล่าวถึงการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรี ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ดนตรีให้มีระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น และมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน
2. มีการปรับปรุงเทคนิควิธีการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน
3. ควรใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธี เพื่อเป็นการจูงใจผู้เรียน
4. ควรสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับเสียงก่อนสัญลักษณ์ของเสียง
5. ในการสอนควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติดนตรี เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาและทักษะดนตรี
7. การเสริมแรงช่วยให้การเรียนดนตรีมีประสิทธิภาพได้
8. การวัดผลการเรียนดนตรี ควรใช้เทคนิควิธีหลายๆ แบบ
9. ครูควรยอมรับความรู้ความสามารถของผู้เรียน เปิดโอกาสในการกำหนดการเรียนรู้ และการประเมินผล
10. ครูผู้สอนควรพิจารณาว่าอะไรเหมาะสมกับผู้เรียนที่สุด และใช้สิ่งนั้นเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนดนตรี

เจริญใจ บุญยทัต อ้างถึงในอัษฎนา สุตมาต (2546:40) กล่าวว่า การประยุกต์หลักจิตวิทยาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ มาสโลว์ และบลูม มาใช้ในการสอน ดังนี้

1. วุฒิภาวะ หมายถึง พัฒนาการทางร่างกาย อันมีผลจากพันธุกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ
2. ความพร้อม หมายถึง ความพร้อมในแง่ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3. ผลที่ได้รับอันเกิดจากการตอบสนองของเด็กจากการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิด
กำลังใจหรือการปรับปรุงตัวเอง

4. การฝึกฝน การที่เด็กได้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำๆ ก่อให้เกิดทักษะในสิ่งนั้น

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องตระหนักเสมอว่าเด็กแต่ละคนมี
ความสามารถต่างกัน

6. การตั้งใจ ครูต้องมีความสามารถในการตั้งใจมากกว่าการตัดทอนกำลังใจ

กล่าวสรุปได้ว่า ครูควรศึกษาวิธีการใช้จิตวิทยากับการเรียนการสอนที่ผู้เรียน
แต่ละคนมีวุฒิภาวะ ความพร้อม พัฒนาการรับรู้ อารมณ์ และพฤติกรรมต่างกัน ครูดนตรีต้อง
ตระหนักเสมอว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถและมีประสบการณ์เดิมต่างกัน รวมทั้งควรศึกษา
แนวคิดและหลักการใช้จิตวิทยากับการสอนของนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง อาทิเบนจามิน บลูม,
เจอโรม เอส บรูเนอร์, จอห์น ดีวีอี มาสโลว์ เป็นต้น

1.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางครอบครัวถือว่าเป็นปัจจัย
หลักที่สำคัญต่อการพัฒนาความคิด นับแต่การเตรียมพร้อมด้านโภชนาการที่เอื้อให้เซลล์สมอง
แข็งแรงสมบูรณ์ ปัจจัยพื้นฐานความรู้ การเรียนที่ได้มาจากการกลั่นกรองและเก็บในรูปความรู้
ด้านต่างๆ ที่จะส่งผลต่อวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ความเชื่อ บุคลิกภาพทางความคิด ตลอดจนแนวทาง
แก้ปัญหาต่างๆ ปัจจัยการรับรู้ด้านสมองของแต่ละคนที่เกิดมามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่
ละเอียดอ่อนที่ทำให้ทุกคนมีเอกลักษณ์ทางความรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพรวมทั้งศักยภาพด้าน
ต่างๆ ไม่เท่ากัน ตั้งแต่เริ่มเกิดจนถึงเติบโต นอกจากนี้ศักยภาพทางการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งปัจจัย
ที่สำคัญ ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพการรับรู้ การประมวลข้อมูลในอัตราที่ต่างกันทั้งความเร็ว
และความลุ่มลึก ส่งผลให้แต่ละคนคิดไม่เท่ากัน คิดไม่เหมือนกัน แม้ว่าจะมีประสบการณ์
เหมือนกันก็ตาม

สุภาวงศ์ จันทวานิช อ้างถึงในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเทคโนโลยี และสื่อสาร
การศึกษา (2547:212-214) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลตรงที่สุดต่อสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของผู้เรียน
คือ การเตรียมความพร้อม ความเข้าใจหลักสูตร และเป้าหมายในการสอนของครูคือตัวแปรสำคัญ
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองที่มีฐานะเศรษฐกิจดี และมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาจะยินดี
ใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษาของบุตร ทำให้ผู้เรียนมีอุปกรณ์ครบถ้วนช่วยให้การเรียนเป็นไปด้วยดี และ
ปัจจัยด้านผู้เรียน พบว่าผู้เรียนที่มีพื้นความรู้เดิมจะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับ

การเรียนรู้ และการทำการบ้าน เมื่อผู้เรียนไม่ได้ทำก็ไม่ได้ทบทวนและฝึกหัดให้การเรียนรู้แม่นยำ และยังส่งผลให้ครูไม่รู้ขีดความสามารถ การปรับปรุงแก้ไขเมื่อไม่เข้าใจก็ทำได้ยาก

สิงห์โต เพ็ชรไพโรจน์ (2548:27-28 อ้างถึงในศุภร เสรีรัตน์) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้เรียน คือปัจจัยที่อยู่ภายในตัวบุคคล และภายนอกตัวบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนแบ่งออกได้ 5 ปัจจัย คือ อิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลของสังคม อิทธิพลของธุรกิจ อิทธิพลของวัฒนธรรม และอิทธิพลทางเศรษฐกิจ หรืออิทธิพลของรายได้

สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนประกอบด้วย ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก ทั้งจากครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และจากสภาพสังคมทั่วไป เกิดเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยบังเอิญ นอกจากนี้มีปัจจัยด้านเจตคติซึ่งเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบ ที่แสดงถึงความพอใจ และความไม่พอใจต่อบุคคล เหตุการณ์ สิ่งของต่างๆ ปัจจัยความคาดหวัง เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าการคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ เพื่อกำหนดแนวทางพฤติกรรมตามความต้องการของตนเองในอนาคต

1.5.1 ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก

สิ่งแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาด้านดนตรี สังคมและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียน การสนับสนุนจากผู้ปกครองสำคัญที่สุด อิทธิพลจากเพื่อน อิทธิพลจากญาติพี่น้อง และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล เห็นได้ว่า อิทธิพลของบุคคลมีความสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนจะนำบุคคลดังกล่าวมาเป็นแบบอย่างในการ กำหนดความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจะมีอิทธิพลเชื่อมโยงไปสู่ค่านิยมในความสำเร็จ เพื่อนเป็นกลุ่มคนที่มีส่วนในการกำหนดแผนการศึกษา การเปรียบเทียบด้านความสามารถ และสามารถทำให้ผู้เรียนมีความคิดคล้อยตามได้ แต่ในด้านการศึกษาดนตรี ปัจจัยการสนับสนุนจากผู้ปกครองมีอิทธิพลเป็นอย่างมากกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสถานที่เรียน เลือกครูผู้สอน สนับสนุนค่าเล่าเรียนในการศึกษาระดับสูง การให้ติดตามผลการเรียนการสอนอยู่เสมอ การให้ความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ แม้กระทั่งการที่ครอบครัวมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดนตรี ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเรียนดนตรี จะเห็นได้ว่าสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ามามี อิทธิพลต่อการพัฒนาของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

คนเราได้รับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) อันเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะหล่อหลอม และถ่ายทอดคุณลักษณะที่สังคม ต้องการให้เกิดขึ้นแก่บุคคลเพื่อให้สังคมพัฒนา และมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังไว้

โดยกระบวนการนี้จะมีตัวแทนทางสังคม (Socializing agents) เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมอันได้แก่ พ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อนฝูง พระและนักบวช สื่อมวลชน และบุคคลในสังคม บุคคลจึงได้รับ อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ทั้งจากครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และจากสภาพสังคมทั่วไป โดยการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทั้งการเรียนรู้ด้วยการอบรมสั่งสอนโดยตรงจากตัวแทนทางสังคม และเกิด เนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยบังเอิญ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540:130-131)

ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2544:21 อ้างถึงในวิภา อร่ามรุ่งโรจน์ ชัย) กล่าวว่า การเรียนมักจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้ปกครองและเพื่อน โดยไม่ได้คำนึงถึง ความสามารถและความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนในเรื่องของการสนับสนุนจากครอบครัว พบว่าครอบครัวที่มีเศรษฐกิจดีมักส่งเสริมบุตรหลานของตนได้ศึกษาต่อในระดับสูงสุดเท่าที่ สติปัญญาเอื้ออำนวย

สหรัฐ จันทรเฉลิม (2544:22 อ้างถึงในวิภา อร่ามรุ่งโรจน์ชัย) ทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวต่อการเรียนดนตรีของเด็กพบว่า เด็กที่เรียนดนตรีระดับเกรด สูงๆ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวมีฐานะดี และจุดประสงค์ของการเรียนดนตรี เพื่อใช้เวลาว่างให้ เป็นประโยชน์มากกว่าการนำไปประกอบอาชีพ

บรรจง สังข์สรวง อ้างถึงในอภิญา ตันศิริ (2544:31) กล่าวว่า เด็ก วัยรุ่นส่วนมากสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อดนตรี แต่นิยมเล่นดนตรีน้อย ครอบครัวที่มีความสนใจใน ดนตรีมีส่วนเสริมสร้างความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อดนตรี

สุกรี เจริญสุข (2547:17) ชี้ให้เห็นปัจจัยของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อ การเรียนดนตรีของลูก เช่น พาลูกเข้าฟังดนตรี ครอบครัวเป็นเจ้าของร้านขายเครื่องดนตรี ครอบครัวมีห้องอัดเสียง ครอบครัวเป็นนักดนตรี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้ลูกหันมาสนใจ การเรียนดนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรีนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537: 210) ได้ระบุถึงการศึกษาเล่าเรียนว่า คนที่มีการศึกษาหรือมีความขวนขวายในการใฝ่หา ความรู้ต่างกัน ย่อมมีความคิดและการประพฤติปฏิบัติต่างกัน แต่ถ้าบุคคลมีความสามารถในการ เรียนรู้ต่างกัน เพราะมีระดับสติปัญญาต่างกัน บุคคลก็จะมีผลประพฤติกและการปฏิบัติตนใน รายละเอียดต่างกันด้วย ประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละคน บุคคลทุกคนแม้จะมีพ่อแม่ เดียวกัน และพ่อแม่มักกล่าวว่ารักและเลี้ยงลูกแต่ละคนมาเหมือนกัน แต่โดยแท้จริงแล้ว ประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับตลอดชีวิตนั้นย่อมมีรายละเอียดในเรื่องเวลา สถานที่ และสิ่งเร้า ภายในเวลาและสถานที่หนึ่งๆ ต่างกัน แม้ประสบการณ์บางอย่างที่บุคคลได้รับเหมือนกันจนทำให้

บุคคลมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกันแต่ก็มีประสบการณ์อีกหลายอย่างที่แต่ละคนได้รับไม่เหมือนกัน ดังนั้นประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกันนี้เองย่อมทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน

ทวีชัย วิริยะโกศล (2541:27) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาประกอบด้วย

1. ภูมิหลังของครอบครัว ซึ่งรวมถึงการศึกษาของบิดามารดา การประกอบอาชีพ ค่านิยม สถานภาพทางอาชีพ รายได้ครอบครัว และขนาดของครอบครัว มีผลกระทบต่อการบรรลุทางการศึกษา

2. ความสามารถทางการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับสติปัญญาจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุทางการศึกษาของผู้เรียนมากกว่าอิทธิพลทางการศึกษาของบิดามารดา

3. อิทธิพลของบุคคลที่มีความสำคัญ คือ เป็นบุคคลที่ผู้เรียนเอามาเป็นแบบอย่างในการกำหนดความต้องการของตนเอง ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับค่านิยมในความสำเร็จ ครอบครัวจะเป็นกลไกถ่ายทอดค่านิยมต่างๆ ทางสังคมสู่ตัวเด็ก แผนการศึกษาของเพื่อนจะส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบและอาจคล้อยตามความคิดของเพื่อน

Dobbins อ้างถึงในไข่มุก เสาวจันทร์ (2543:46) กล่าวว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกวิชาที่จะศึกษา ส่วนเพื่อนมีอิทธิพลรองลงมา นอกจากนี้การเลือกวิชาที่จะศึกษาต่อของผู้เรียนยังขึ้นอยู่กับความสนใจ ความพอใจ และลักษณะงานอีกด้วย

สรุปได้ว่าในการเรียนดนตรี ผู้เรียนสามารถเลือกทางเลือกอันนำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งนอกจากประกอบไปด้วยตนเองและเป้าหมายที่วางไว้แล้ว ยังประกอบไปด้วยปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมพื้นฐานหรือค่านิยมด้วย

1.5.2 ด้านเจตคติ

เจตคติเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมโดยจะได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เจตคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถบอกความรู้สึกของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ครูดนตรีที่ดีควรศึกษาปัจจัยด้านเจตคติ และคอยสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนวิชาดนตรีให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ชม ภูมิภาค (2553) กล่าวว่า เจตคติคือสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลทำให้เกิดท่าที หรือมีความคิดเห็นรู้สึก

ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ เห็นหรือไม่เห็นด้วย เจตคติมี 2 ประเภท คือ เจตคติทั่วไป เจตคติเฉพาะอย่าง

ชม ภูมิภาค (2553) ได้อ้างถึง Collins (1970) ซึ่งให้ความหมาย เจตคติ คือการที่บุคคลตัดสินใจในสิ่งต่างๆว่าดี ไม่ดี เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ยอมรับได้ ยอมรับไม่ได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534:207-208) ได้อ้างถึง Thurstone กล่าวว่า เจตคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งสามารถบอกความรู้สึกของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

และอ้างถึง Belkin and Skydell กล่าวว่า เจตคติเป็นแนวโน้มที่บุคคล จะตอบสนองในทางที่เป็นความพอใจหรือไม่พอใจต่อบุคคล เหตุการณ์ สิ่งของต่างๆ อย่าง สม่ำเสมอและคงที่

ทวีชัย วิริยะโกศล (2541:23) อ้างถึงกาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์มณี) กล่าวว่า เจตคติเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบที่คนเรามีต่อสิ่งเร้าทางสังคม ปฏิกิริยาโต้ตอบที่ได้ เรียนรู้มาส่งผลต่อการประเมินค่าสิ่งนั้น

วศิน ศรียาภัย (2550:17) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาในทางบวกและลบ ซึ่งส่งผลต่อการประเมินค่าและพฤติกรรมที่ แสดงออกต่อสิ่งนั้น

Parson อ้างถึงใน ทวีชัย วิริยะโกศล (2541:19-20) กล่าวว่า จากทฤษฎี การกระทำทางสังคม สามารถอธิบายได้ว่ามนุษย์จะสามารถตัดสินใจเพื่อเลือกทางเลือกอัน นำไปสู่เป้าหมาย หรือความสำเร็จตามที่ตนต้องการ นอกจากประกอบไปด้วยตนเอง และ เป้าหมายที่วางไว้แล้ว ยังประกอบไปด้วยอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในรูปของพื้นฐานหรือ ค่านิยม เจตคติทางสังคมที่ซึ่งบุคคลนั้นๆ ได้รับการปลูกฝังมา สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่ บุคคลนำมาพิจารณาประกอบเพื่อเลือกแนวทางในการตัดสินใจของตนอย่างมีเหตุผล

ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2552) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกที่ ค่อนข้างถาวรต่อสิ่งเร้า (สิ่งของ เหตุการณ์, สถานการณ์, ประสบการณ์ ฯลฯ) แล้วมีแนวโน้มให้เรา มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความรู้สึก เจตคติของเรามีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ สอดคล้องกับ เจตคติ เจตคติเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากบุคคลเกิดการเรียนรู้ซึ่งอาจได้รับ การเสริมแรงหรือการลงโทษ

สมคิด ทรัพย์น้ำ (2542:4) กล่าวว่า การเรียนรู้ทำให้เกิดลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ
ด้านเจตคติ

2. เกิดประสบการณ์หรือการฝึกหัด ไม่ได้มาจากพันธกิจกรรม หรือ
สัญญาติญาณการเล่นดนตรี หรือกีฬา จะเล่นได้เมื่อได้รับการฝึกฝน หรือฝึกหัดขึ้นมา

3. เกิดขึ้นในลักษณะค่อนข้างจะถาวร พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้
มักเกิดขึ้นซ้ำๆ และปรากฏขึ้นจนมีการลืม หรือจนกว่าจะมีการเรียนรู้ใหม่เข้าไปสอดแทรกความรู้
เดิม

จากที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า เจตคติคือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่ง
ใดๆ ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในลักษณะชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พอใจ
ไม่พอใจต่อสิ่งใดๆ ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติที่มีอยู่ และทำให้จะเป็นตัวกำหนด
แนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกริยาตอบสนอง

1.5.3 ด้านความคาดหวัง

ความคาดหวังเป็นปัจจัยที่ครูดนตรีต้องทราบล่วงหน้าก่อนเริ่มการเรียน
การสอน เพื่อที่จะสามารถจัดแผนการสอนให้สอดคล้องความต้องการหรือความคาดหวังที่
ผู้เรียนหรือผู้ปกครองคาดหวังไว้ อีกทั้งครูผู้สอนจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่าง
เหมาะสม

ทวีชัย วิริยะโกศล (2541:13) อ้างถึง Clay กล่าวว่า ความคาดหวังต่อ
การกระทำหรือสถานการณ์ว่าเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอนาคตที่ดี หรือเป็นความมุ่งหวังที่ดีงาม
เป็นระดับ หรือค่าความน่าจะเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มุ่งหวังไว้

อ้างถึง Finn ซึ่งกล่าวว่า ความคาดหวังหมายถึง การประเมินค่าบุคคล
หรือตนเองด้านจิตรู้สำนึก และจิตใต้สำนึก และใช้ความคาดหวังนั้นมาเป็นแนวทางในการกำหนด
พฤติกรรมที่จะมีต่อบุคคลที่ตนคาดหวัง หรือต่อตนเองในลักษณะที่ตนคิดว่าถูกต้อง

และอ้างถึงนิตดา ภู่อุณสาสน์ กล่าวว่า ความคาดหวังหมายถึง
ความรู้สึกต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับตนเองในสิ่งที่ต้องการจะเป็นต้องการจะได้มา และต้องการ
ทำให้สำเร็จโดยคาดคะเนจากความสามารถและสภาพของตน

สามารถสรุปได้ว่าความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการในเชิงการ
คาดการณ์ของบุคคลต่อสถานภาพตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อกำหนดแนวทางพฤติกรรมตามความ
ต้องการของตนเองในอนาคต

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้ายังไม่พบว่ามีผู้ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาเปียโนระดับสูงให้ประสบความสำเร็จมาก่อนหน้านี้ทั้งใน และต่างประเทศ

PAYAP UNIVERSITY